

dr Angela Mesaroš Živkov

Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje
vaspitača u Kikindi

dr Jelena Mićević Karanović

Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje
vaspitača u Kikindi

mr Srbislava Pavlov

Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača u Kikindi

MA Tanja Brkljač

Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača u Kikindi

UDC: 373.211.24:316.774

373.211.24:371.3

doi: 10.19090/ps.2019.1.31-44

Primljen: 9. 4. 2019.

Prihvaćen: 19. 6. 2019.

PREGLEDNI NAUČNI RAD

DIGITALNI MEDIJI I DIDAKTIČKE INOVACIJE U RADU VASPITAČA¹

Apstrakt:

Osnovni cilj istraživanja bio je utvrditi da li vaspitači koriste digitalne medije u pripremi i realizaciji aktivnosti i u informisanju o didaktičkim inovacijama u radu sa decom predškolskog uzrasta. Korišćenje digitalnih medija je operaciono definisano preko upotrebe interneta, društvenih mreža, gledanja TV programa, korišćenja mobilnih telefona i kompjutera. Osnovni metod je neeksperimentalan - anketno istraživanje na uzorku. Ukupan uzorak je činilo 112 vaspitača. Uzorak je nameran i prigodan, što odgovara eksplorativnoj prirodi ovog istraživanja. Dobijeni rezultati istraživanja pokazuju da vaspitači koriste pojedine digitalne medije u pripremi, realizaciji i informisanju o didaktičkim inovacijama, što ukazuje na neophodnost razvijanja njihovih kompetencija u oblasti upotrebe digitalnih medija u vaspitno-obrazovnom radu kao i u cilju integrisanja novih informacionih tehnologija u predškolsko obrazovanje.

Ključne reči: digitalni mediji, vaspitači, deca predškolskog uzrasta

Uvod

Savremena generacija dece rođena je da živi u društvenim, kulturnim i tehnološkim uslovima koji podrazumevaju njihovom uzrastu dostupno medijsko opismenja-

¹ Rezultati u ovom radu su deo šireg istraživačkog projekta koji je odobrio Pokrajinski sekretarijat za visoko obrazovanje i naučnoistraživačku delatnost AP Vojvodine pod nazivom „*Protektivni faktori i resursi roditelja i vaspitača u suočavanju dece predškolskog uzrasta sa rizičnim uticajima digitalnih medija na dečji psihofizički razvoj*“ na osnovu Rešenja broj 142-451-2601/2018-02-1, čiji je nosilac Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača u Kikindi.

vanje. To je potreba savremene dece i budućih građana, da u svom početnom razvoju budu integrisani u društvene i pedagoške medijske procese i odnose, a da bi to ostvarili neophodni su kompetentni, medijski pismeni vaspitači. Kako se deca još od najranijeg uzrasta u porodičnom okruženju upoznaju sa medijskim sredstvima, između ostalog i sa računarom, neophodno je taj proces nastaviti i u predškolskim ustanovama.

Brz i intenzivan razvoj medijskih tehnologija uslovio je značajne promene u svim oblastima društva, uključujući i oblast obrazovanja. U razvijenijim zemljama primena novih medijskih tehnologija je sastavni i neizostavni deo procesa formalnog obrazovanja, počev od predškolskog pa sve do univerzitetskog nivoa, dok kod nas to još uvek nije slučaj. Najsloženiji je na nivou predškolskog obrazovanja i vaspitanja, gde su prisutni problemi materijalne opremljenosti, kompetentnosti vaspitača i potencijala novih informatičkih tehnologija u ranom vaspitanju i obrazovanju.

Zakon o predškolskom vaspitanju i obrazovanju (2010) ističe mogućnost informatičkog opismenjavanja, ali nije precizirano kako primenjivati nove tehnologije u praksi, kao i u odnosu na decu, uvažavajući specifičnosti uzrasta. Nasuprot tome, u *Pravilniku o opštim osnovama predškolskog programa* (2006), korišćenje novih medija u praksi predškolskog vaspitanja nije zastupljeno. *Zakon o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja* (2009) navodi u delu *Ishodi obrazovanja i vaspitanja*, član 9, stav 9: „Pouzđano, kritički i odgovorno prema sebi i drugima koristi digitalne tehnologije“, što ukazuje na značaj i potrebu primene digitalnih medija na svim nivoima obrazovanja. Novi mediji i uopšte nove informaciono-komunikacione tehnologije značajno utiču na sve segmente društvenog života, a samim tim i na oblast obrazovanja i vaspitanja.

Proces modernizacije i informatizacije obrazovanja pred vaspitno-obrazovne ustanove, pre svega predškolske ustanove i škole, postavlja nove zahteve i izazove. Naime, više se kao ideal ne uvažava formiranje enciklopedijske ličnosti deteta (Đukić, 2003). Nasuprot tome, akcentat se stavlja na formiranje mlade ličnosti koja će kompetentno prići procesima istraživanja, učenja, usvajanja novih veština, rešavanju problemskih situacija. Vilotijević (2003) ističe da je od veoma velike važnosti iskoristiti nove tehnologije u obrazovanju koje će svojim karakteristikama vaspitno-obrazovnu praksu usmeriti u pravcu podizanja nivoa kvaliteta.

U predškolskom obrazovanju pod novim medijima se najčešće podrazumevaju novi obrazovni interaktivni programi. Reč je o novim obrazovnim tehnologijama, otvorenim interaktivnim softverima namenjenim deci predškolskog uzrasta. Tehnologija koja se primenjuje je vrlo raznovrsna i obuhvata širok spektar digitalnih alata kao što su računari (desktop, laptop), interaktivne table, razni mobilni uređaji (telefoni i tablet računari), elektronske igračke, kamere, DVD, CD i drugi muzički plejeri, razni uređaji za snimanje zvuka, čitači elektronskih knjiga, kao i stariji analogni uređaji koji su još uvek u upotrebi – kasete, video-rekorderi, projektori i drugi. Pored toga, novi mediji i u predškolskim vaspitno-obrazovnim ustanovama podrazumevaju korišćenje hardverskih komponenti poput štampača, skenera, kamera i sl. Smatra se da nove teh-

nologije, ukoliko su na adekvatan način integrisane u vaspitno-obrazovni rad, mogu biti multifunkcionalne (Anđelković, 2008).

Pojedini autori posebno ukazuju na multimedijalnost, kao značajnu odrednicu novih medija, koja je posebno poželjna u procesu obrazovanja na početnim nivoima sistema (predškolsko i osnovnoškolsko obrazovanje). Naime, novi mediji su sredstva koja u sebi integrišu tekstone, zvuk, sliku, filmove i animaciju u jedinstveni sistem, a njihovom upotrebom su u bitnoj meri prevaziđena ograničenja tradicionalnih medija. Od vaspitača se očekuje da razviju veštine primene novih tehnologija u didaktičke svrhe u svakodnevnom radu sa decom, da u radu povezuju različite ciljeve i zadatke koji doprinose razvoju svih aspekata dečje ličnosti. Ipak, većina autora ističe da sredstva nove tehnologije ne treba preterano koristiti, već se korišćenje obrazovnih softvera preporučuje najviše u delu učenja konkretnih sadržaja, na primer, u oblasti matematike, upoznavanja okoline i sl. (Brooker, 2003; Clements, Sarama, 2002; Jones, 2003; Leung, 2003, prema Stanisavljević Petrović i Pavlović, 2017).

U procesu obrazovanja je preporučljivo koristiti multimedijske pakete koji sami po sebi, odnosno, zahvaljujući svojim karakteristikama i mogućnostima, omogućavaju najjednostavniju, ali i najefkasniju realizaciju zadataka obrazovanja i vaspitanja (Lipovac, 2003). Smatra se da novi mediji u predškolskom obrazovanju mogu iz korena promeniti sistem i dizajn vaspitno-obrazovnog rada (Arsenijević i Andevski, 2011). Nema sumnje da upotreba novih medija menja uslove u kojima se primenjuje i realizuje pedagoška praksa. Načini uvođenja novih medija u vaspitno-obrazovni rad vrtića, posebno sa najmlađom decom, moraju se pažljivo razmotriti. Novi mediji su alati za učenje koji treba da integrišu sve oblasti kurikuluma, kako bi se ostvario holistički pristup u procesu vaspitanja (Stanisavljević Petrović, 2014). Istovremeno, novi mediji su podrška deci u procesu učenja na nov način: kroz rešavanje problema, istraživački pristup, pronalaženje i memorisanje informacija, do eksplicitnog iskazivanja svojih ideja, predloga i mišljenja. Uvođenje novih medijskih tehnologija u predškolski vaspitno-obrazovni sistem je odgovor na potrebe dece. Nove medijske tehnologije predstavljaju jedan od odlučujućih pokretačkih faktora za aktivno učestvovanje vaspitača u procesu transformisanja predškolske ustanove (Veličković, 2014). Novi mediji, a posebno računari, mogu se koristiti u različitim domenima rada vaspitača: u pripremi, realizaciji i evaluaciji vaspitno-obrazovnih aktivnosti, u dokumentovanju, u saradnji sa roditeljima i kolegama, u domenu stručnog usavršavanja i profesionalnog razvoja.

Tehnološke kompetencije podrazumevaju stalno usavršavanje vaspitača u upotrebi informatičkih tehnologija, pripremu dece za svet kompjutera i unapređivanja pedagoške kulture roditelja (Krnet, Mesaroš Živkov i Važić, 2015).

Primena računara u radu sa decom predškolskog uzrasta, sa pažljivo odabranim programima prilagođenim uzrastu, donosi dobit za sve. Dobit za decu: učenje uz primenu savremene tehnologije, učenje na očigledniji i dinamičniji način, angažovanje više dečjih čula, savladavanje barijere dete-kompjuter, dete dobija povratnu informaciju, sva deca imaju iste uslove za učenje, deca uče da koriste računar, upoznaju njegove

osnovne delove i funkciju istih. Dobit za vaspitače: osetljivost na potrebu dece, novi način rada sa decom, korišćenje kompjuterske tehnologije u radu, unapređivanje vaspitno-obrazovne prakse (Janković i Dmitrić, 2011).

Najvažniji zadatak savremenog vaspitno-obrazovnog procesa se ogleda u podizanju učinka postojećih i pronalaženju efikasnijih metoda i oblika rada. U savremenom društvu deca sve više znanja stiču pre polaska u školu, pa je neophodno proces predškolskog obrazovanja i vaspitanja modernizovati kako bi se ostvarila uzajamna povezanost između onog što deca vide, čuju, shvate i pamte, odnosno kako bi oni što lakše usvojili izlaganu materiju. Međutim, postoje mnoge prepreke za modernizaciju ovog procesa u predškolskim ustanovama i to su, pre svega, nefunkcionalan prostor, nedostatak savremenih sredstava, uhodane navike, bojazan pred novim nastavnim sredstvima, veliki broj dece u grupi, nedovoljno obučeno nastavno osoblje.

Digitalne tehnologije, posebno internet, pružaju mogućnosti multimedijalnog predstavljanja sadržaja uključujući tekst, sliku, grafiku, film, animaciju, i samim tim angažuju više čula u procesu sticanja novih znanja, i imaju važnu ulogu u razvijanju kreativnosti, kao i u podršci i unapređenju procesa učenja. U današnjem, sve više vizuelnom ili multimedijalnom svetu, teško je zamisliti učenje jezika bez knjiga, fotografija, slika, crtanih filmova (pokretne slike), slikovnica, stripova, mobilnih telefona, video-materijala sa interneta, filmova i društvenih medija (Marić, 2018).

Pažnja vaspitača u vrtiću je u najvećoj meri usmerena ka verbalnoj komunikaciji i pisanim dokumentima dok se znatno manje pažnje posvećuje vizuelnom govoru, a često se zanemaruju i mogućnosti koje nude vizuelna sredstva koja mogu doprineti zanimljivijem načinu učenja u predškolskom periodu (Gone, 1998, prema: Stanislavljević Petrović, 2014). Primena savremenih tehničkih uređaja u radu sa decom predškolskog uzrasta jeste važna pretpostavka kvalitetnog vaspitno-obrazovnog rada. U kojoj meri i na koji način će se savremeni tehnički uređaji koristiti u vaspitno-obrazovnoj praksi, u velikoj meri zavisi od opremljenosti predškolskih ustanova, njihove dostupnosti vaspitačima, stepena iskorišćenosti i spremnosti i stručne osposobljenosti vaspitača za njihovu primenu. Rezultati istraživanja autorki Vasilijević, Bojović i Ilić (2015) ukazuju na dobru opremljenost predškolskih ustanova savremenim tehničkim uređajima i njihovu nedovoljnu iskorišćenost u radu sa predškolskom decom u različitim segmentima vaspitno-obrazovnog rad i u kontekstu dobijenih rezultata uviđa se potreba za sistemskom podrškom vaspitačima tokom stručnih usavršavanja radi osposobljavanja za primenu savremenih tehničkih uređaja.

U istraživanju autorki Anđelić i Milosavljević (2007) ukazano je na neophodnost integracije novih računarskih tehnologija u predškolsko obrazovanje, ali samo kao dopunskog sredstva, a nikako kao osnovnog i jedinog didaktičkog sredstva. U anketiranju su učestvovali vaspitači iz Beograda i Loznice. Na osnovu dobijenih rezultata može se zaključiti da vaspitači pokazuju još veću spremnost za primenu računara u radu sa decom predškolskog uzrasta, jer gotovo dve trećine ili 72 % vaspitača ima pozitivan stav, dok je 28 % protiv, smatrajući da za tim nema potrebe.

U istraživanju autorki Stanisavljević Petrović i Pavlović (2017) dobijeno je da 37.6% vaspitača koristi medijska sredstva u fazi realizacije aktivnosti, 55.3% koristi internet za pronalaženje materijala, da vaspitači koriste sredstva savremenih tehnologija u domenu pripreme za rad i uglavnom ne primenjuju medijska sredstva u domenu dokumentovanja sopstvene prakse, a razlog tome može biti neadekvatna opremljenost vrtića, ali i nedovoljno poznavanje mogućnosti koje nude nove tehnologije u domenu dokumentovanja rada vaspitača; takođe, ustanovljeno je da vaspitači slabo primenjuju medijska sredstva u domenu saradnje sa roditeljima, sa tim izuzetkom da većina vaspitača sa roditeljima komunicira putem mobilnih telefona. Uz to, vaspitači slabo koriste medijska sredstva u domenu saradnje i razmene iskustava i ideja sa kolegama. Rezultati ovog istraživanja pokazuju da se digitalna sredstva izuzetno slabo koriste i da nisu prožeta kroz mnoge domene rada vaspitača, kao i da stariji vaspitači mnogo manje primenjuju medijska sredstva u domenima rada, što je za očekivati jer su mladi naklonjeniji novim tehnologijama i dosta ih koriste u svakodnevnom životu. Vaspitači sa dužim radnim stažom mnogo manje primenjuju medijska sredstva u pomenutim domenima rada nego što to čine vaspitači sa kraćim radnim stažom. Viši stepen stručne spremljenosti vaspitača uslovljava veću upotrebu medijskih sredstava u domenima pripreme za rad i dokumentovanja sopstvene prakse vaspitača – viši nivoi obrazovanja vaspitača u svojim kurikulumima sadrže predmete vezane za savremene medijske tehnologije i njihovo korišćenje u vrtićima. Kod vaspitača postoji svest o značaju informatičke edukacije, kao i potreba za dodatnim usavršavanjem. Ispitanici navode da uz pomoć novih tehnologija, a pre svega interneta, mogu lako i brzo doći do raznovrsnih informacija koje su od značaja za njihov rad u vrtiću ili profesionalni razvoj.

U istraživanju autorki Janković i Dmitrić (2011), na uzorku od 50 ispitanih vaspitača, njih 29 je potvrdilo da nikada u radu sa decom ne koristi računare, dok ih 12 vaspitača koristi ponekad.

Osnovna edukacija vaspitača podrazumeva ovladavanje osnovnim informatičkim znanjem i specifičnim znanjima potrebnim za rad sa decom, upoznavanje sa mogućnostima primene programa, te povećavanje kreativnosti u svakodnevnom vaspitno-obrazovnom radu sa decom, upoznavanje sa osnovnim mogućnostima primene tehnologije na pozitivan uticaj pojedinih sfera razvoja ličnosti, ali i sa opasnostima usled neadekvatne primene. Vaspitači moraju biti upoznati kako kod dece da razviju veštine za samostalne aktivnosti, kako da prilagode sadržaje deci i njihovim mogućnostima, kako da ih iskoriste kao didaktičko sredstvo i da ih integrišu u vaspitno-obrazovni rad.

Od zaposlenih u vrtićima se očekuje da prihvate koncept doživotnog obrazovanja i permanentnog učenja, da prate istraživanja o primeni novih medija u obrazovanju i sami, na osnovu refleksija sopstvene prakse, inoviraju vaspitno-obrazovni rad. S druge strane, smatra se da i deci treba omogućiti eksperimentisanje sa novim tehnologijama u cilju unapređivanja procesa učenja i razvoja svih aspekata ličnosti (Stanisavljević i Petrović, 2014).

Digitalni mediji danas čine sastavni deo životnog konteksta u kome odrastaju predškolska deca, a pored roditelja i vaspitača, važan su činilac procesa socijalizacije i vaspitanja. Oni danas u značajnoj meri utiču na podučavanje dece činjenicama, ponašanju, normama, stavovima i vrednostima, utičući na njihov pogled na svet, raspoloženje i strukturu slobodno vreme. Oni danas, prema Stanisavljević Petrović (2011), imaju veliku primenu u vaspitno-obrazovnom radu jer njihovo korišćenje pruža izuzetnu pomoć u realizaciji sadržaja vaspitno-obrazovnog rada, čineći ih zanimljivijim, interesantnijim i privlačnijim za decu predškolskog uzrasta.

Osnovni značaj našeg istraživanja je u utvrđivanju da li vaspitači koriste digitalne medije (internet, društvene mreže, TV program, mobilne telefone i kompjuter) u pripremi i realizaciji aktivnosti i u informisanju o didaktičkim inovacijama u svom radu sa decom predškolskog uzrasta, imajući u vidu da su vaspitači značajan model identifikacije i važan faktor socijalizacije dece. Digitalni mediji kao neminovnost, pored brojnih prednosti imaju i brojne nedostatke i rizične faktore i uticaje sa kojima se suočavamo prilikom njihovog korišćenja.

Metod

U naslovu rada dato je preliminarno određenje predmeta, a uporišne tačke na kojima počiva pristup istraživanju je ispitivanje korišćenja digitalnih medija operativno definisanih preko upotrebe interneta, društvenih mreža, gledanja TV programa, korišćenja mobilnih telefona i kompjutera u radu vaspitača.

Osnovni cilj istraživanja bio je utvrditi da li vaspitači koriste digitalne medije u pripremi i realizaciji aktivnosti kao i u informisanju o didaktičkim inovacijama u radu sa decom predškolskog uzrasta. Istraživački zadaci se odnose na utvrđivanje frekventijske strukture odgovora kada je u pitanju korišćenje digitalnih medija u pripremi i realizaciji aktivnosti u vrtiću i kada je u pitanju informisanje o didaktičkim inovacijama u radu sa decom predškolskog uzrasta.

Osnovni metod je neeksperimentalan – anketno istraživanje na uzorku, a primenjeni instrument je modifikovana i skraćena verzija upitnika konstruisanog u svrhe šireg istraživačkog projekta. Upitnik sadrži 12 pitanja koja se odnose na korišćenje digitalnih medija u pripremi i realizaciji aktivnosti, kao i u informisanju o didaktičkim inovacijama za rad sa decom predškolskog uzrasta. Ponudeni odgovori čine trostepenu skalu ponuđenih odgovora od da, ponekad i ne.

Ukupan uzorak je činilo 112 vaspitača Predškolske ustanove „Dragoljub Udicki“ u Kikindi i Predškolske ustanove „Pava Sudarski“ u Novom Bečeju. Vaspitači su upitnike popunjavali pod šiframa, anonimno, uz garanciju da će podaci biti iskorišćeni isključivo u naučne i istraživačke svrhe. Uzorak vaspitača je nameran i prigodan, što odgovara eksplorativnoj prirodi ovog istraživanja.

Rezultati istraživanja

U Tabeli 1 dat je prikaz frekvencijske strukture odgovora vaspitača na pitanja o korišćenju pojedinih digitalnih medija u pripremi aktivnosti za rad sa decom predškolskog uzrasta u vrtiću.

Tabela 1:

Frekvencijska struktura odgovora vaspitača na pitanja o korišćenju digitalnih medija u pripremi aktivnosti za rad sa decom predškolskog uzrasta u vrtiću

Korišćenje digitalnih medija u pripremi aktivnosti za rad sa decom u vrtiću	da		ponekad		ne	
	f	%	f	%	f	%
1. Da li koristite internet u pripremi aktivnosti za rad sa decom u vrtiću?	43	38.4	60	53.6	7	6.3
2. Da li koristite pojedine TV programe u pripremi aktivnosti za rad sa decom u vrtiću?	13	11.6	53	47.3	42	37.5
3. Da li koristite mobilni telefon (i pojedine aplikacije) u pripremi aktivnosti za rad sa decom u vrtiću?	12	10.7	43	38.4	54	49.5
4. Da li koristite kompjuter u pripremi aktivnosti za rad sa decom u vrtiću?	44	39.3	54	48.2	13	11.6

Na pitanja o korišćenju digitalnih medija u pripremi aktivnosti za rad sa decom u vrtiću najveći broj vaspitača (60, odnosno 53.6%) je izjavio da ponekad koriste internet, 53 vaspitača (47.3%) je izjavilo da ponekad koriste pojedine TV programe i 54 vaspitača (48.2%) je izjavilo da ponekad koriste kompjuter u pripremi aktivnosti za rad sa decom. Kada je u pitanju korišćenje mobilnog telefona i pojedinih aplikacija na mobilnom telefonu, najveći broj vaspitača je izjavio da ne koristi mobilni telefon (i pojedine aplikacije) u pripremi aktivnosti za rad sa decom.

U Tabeli 2 prikazana je frekvencijska struktura odgovora vaspitača na pitanja o korišćenju pojedinih digitalnih medija u realizaciji aktivnosti za rad sa decom predškolskog uzrasta u vrtiću.

Tabela 2:
Frekvencijska struktura odgovora vaspitača na pitanja o korišćenju digitalnih medija u realizaciji aktivnosti za rad sa decom predškolskog uzrasta u vrtiću

Korišćenje digitalnih medija u realizaciji aktivnosti za rad sa decom u vrtiću	da		ponekad		ne	
	f	%	f	%	f	%
1. Da li koristite internet u realizaciji aktivnosti za rad sa decom u vrtiću?	17	15.2	59	52.7	35	31.3
2. Da li koristite pojedine TV programe u realizaciji aktivnosti za rad sa decom u vrtiću?	11	9.8	49	43.8	47	42.0
3. Da li koristite mobilni telefon (i pojedine aplikacije) u realizaciji aktivnosti za rad sa decom u vrtiću?	10	8.90	25	22.3	74	66.1
4. Da li koristite kompjuter u realizaciji aktivnosti za rad sa decom u vrtiću?	21	18.8	51	45.5	39	34.8

Na pitanje o korišćenju digitalnih medija u realizaciji aktivnosti za rad sa decom u vrtiću, najveći broj vaspitača (59, odnosno 52.7 %) je izjavio da to čini ponekad, kao i kada je reč o korišćenju pojedinih TV programa, gde je najveći broj vaspitača, njih 49, odnosno 43.8%, izjavio da to ponekad čini. Takođe, najveći broj vaspitača ponekad koristi kompjuter u realizaciji aktivnosti za rad sa decom u vrtiću (51 vaspitač, odnosno 45.5%). Kada je reč o korišćenju mobilnih telefona i pojedinih aplikacija u realizaciji aktivnosti za rad sa decom u vrtiću, najveći broj ispitanika, njih 74, odnosno 66.1% ne koristi mobilni telefon i pojedine aplikacije u te svrhe.

U Tabeli 3 dat je prikaz frekvencijske strukture odgovora vaspitača na pitanja o korišćenju pojedinih digitalnih medija u informisanju o didaktičkim inovacijama.

Tabela 3:

Frekvencijska struktura odgovora vaspitača na pitanja o korišćenju digitalnih medija u informisanju o didaktičkim inovacijama

Korišćenje digitalnih medija u informisanju o didaktičkim inovacijama	da		ponekad		ne	
	f	%	f	%	f	%
1. Da li koristite internet u informisanju o didaktičkim inovacijama?	51	45.5	48	42.9	12	10.7
2. Da li koristite pojedine TV programe u informisanju o didaktičkim inovacijama?	12	10.7	58	51.8	38	33.9
3. Da li koristite mobilni telefon (i pojedine aplikacije) pri informisanju o didaktičkim inovacijama?	18	16.1	48	42.9	43	38.4
4. Da li koristite kompjuter zbog informisanja o didaktičkim inovacijama?	57	50.9	44	39.3	10	8.9

Na pitanje o korišćenju digitalnih medija u informisanju o didaktičkim inovacijama, najveći broj ispitanika je potvrdno odgovorio kada je reč o korišćenju interneta (51 vaspitač ili 45.5%), kao i kompjuter (57 vaspitača, odnosno 50.9%). Kada je reč o korišćenju pojedinih TV programa u informisanju o didaktičkim inovacijama, najveći broj ispitanika je odgovorio ponekad (58 ispitanika, odnosno 51.8%), kao i za korišćenje mobilnih telefona gde je najveći broj (48 vaspitača, ili 42.9%) odgovorilo sa ponekad, kada je reč o korišćenju mobilnih telefona i pojedinih aplikacija u informisanju o didaktičkim inovacijama.

Diskusija

Generalni zaključak nakon analize deskriptivnog prikaza rezultata pokazuje da najveći broj vaspitača ponekad koristi internet, TV programe i kompjuter, dok najveći broj vaspitača ne koristi mobilni telefon i pojedine aplikacije u *pripremi aktivnosti za rad sa decom u vrtiću*. Dalji rezultati pokazuju da najveći broj vaspitača ponekad koristi internet, pojedine TV programe i kompjuter, kao i da najveći broj vaspitača ne koristi mobilni telefon u *realizaciji aktivnosti za rad sa decom u vrtiću*. Deskriptivan prikaz dobijenih rezultata pokazuje da najveći broj vaspitača koristi internet i kompjuter, kao i da najveći broj njih ponekad koristi pojedine TV programe i mobilni telefon i pojedine aplikacije u *informisanju o didaktičkim inovacijama*. Dobijeni rezultat se

može interpretirati tako da je mobilni telefon ostao u domenu ličnog, privatnog i u domenu intimnije sfere, kao činilac koji struktuirao slobodno vreme, isključivo služi za komunikaciju, dok se internet, kompjuter i TV program koriste i u službenoj sferi, kada je priprema i realizacija aktivnosti u pitanju, kao i informisanje o didaktičkim inovacijama. Iako mobilni telefoni danas pružaju širok dijapazon mogućnosti korišćenja, ipak za vaspitače još uvek nisu podobni za pripremu i realizaciju aktivnosti za rad sa decom predškolskog uzrasta u vrtiću. Dobijeni rezultat se može interpretirati i formalnim obrazovanjem vaspitača i nedovoljnim poznavanjem svih mogućnosti upotrebe tzv. smart mobilnih telefona, ali i kulturološkim barijerama koje nameću da ga nije kulturno i pristojno koristiti u profesionalnom polju i radu, osim u komunikaciji, van radnog vremena. Njegova upotreba u ovom domenu (osim komunikacije) tek je u povoju u odnosu na korišćenje kompjutera, interneta ili TV programa i dobijeni rezultat je u skladu i sa rezultatima pomenutog istraživanja Stanisavljević Petrović i Pavlović (2017) u kojem rezultati pokazuju da vaspitači slabo primenjuju medijska sredstva u domenu saradnje sa roditeljima, ali da koriste mobilni telefon u komunikaciji sa roditeljima. Implikacije ovih rezultata na pedagošku praksu vaspitača ogledaju se u edukaciji vaspitača i razvijanju kompetencija za upotrebu digitalnih medija u vaspitno-obrazovnom radu sa decom predškolskog uzrasta i specifičnih znanja o metodičko-didaktičkoj upotrebi obrazovnog softvera u radu sa decom kao i integrisanju novih informacionih tehnologija u predškolsko obrazovanje (Mićević Karanović, Maljković, Mesaroš Živkov, Pavlov i Vukobrat, 2019). Uloga vaspitača vezana je i za organizovanje stimulativnog okruženja koje obezbeđuje dečji razvoj i napredovanje pri čemu se digitalni mediji pojavljuju kao novi i izazovni izvori učenja i saznavanja (Stanisavljević Petrović, 2011), te savremeni vaspitač mora da zna da odgovori na ovaj zahtev. Razvijanje i jačanje digitalnih kompetencija zahteva celoživotno učenje kroz pohađanje programa stručnog usavršavanja odnosno kroz oblike neformalnog i informalnog obrazovanja.

Takođe, trebalo bi uvrstiti više vaspitno-obrazovnih sadržaja posvećenih televiziji i njenim sadržajima, kompjuterima, video-igricama i mobilnim telefonima u vaspitno-obrazovni sistem. Kako bi motivisali decu na veću angažovanost u vrtiću vaspitači mogu da koriste „likove“ iz omiljenih kompjuterskih igrica u svome radu i da koriste edukativne kompjuterske igrice u realizaciji aktivnosti sa decom u vrtiću (Mićević Karanović i sar., 2019). Digitalni mediji su svakodnevnica savremenog deteta i veoma su mu bliski te kao neminovnost bi ih trebalo iskoristiti implementiranjem u vaspitno-obrazovni rad.

Digitalni mediji u procesu vaspitanja i obrazovanja, značajan su i činilac socijalizacije. Oni utiču na formiranje stavova, vrednosti, ukusa i stila, oni podučavaju decu i mlade, pružajući im informacije, promovišući norme i vrednosti, pružajući doprinos formiranju pogleda na svet. U praksi predškolskog vaspitanja u našoj zemlji zanemaruje se kontekst digitalnog prostora u kome odrastaju deca predškolskog uzrasta (Pavlović Breneselović, 2012). Brojna istraživanja potvrđuju nedostatak digitalnog

prostora u vrtićima, slabu opremljenost infomatičkom tehnologijom i da se moderna tehnologija veoma malo koristi u radu sa decom predškolskog uzrasta (Pavlović Brenselović, 2012; Džinović i Milanović, 2010). Kao i sva druga didaktička sredstva, nove tehnologije koje se koriste u radu sa decom predškolskog uzrasta, moraju, pre svega, biti primerene uzrasnim karakteristikama dece i adekvatno korišćene od strane vaspitača. Samo ukoliko su adekvatno korišćene nove tehnologije mogu da podrže, prošire i unaprede proces učenja u smislu stvaranja novih mogućnosti. Smatra se da računar, kao sastavni deo novih medija u vaspitno-obrazovnom radu ima niz prednosti: podstiče motivaciju i veću aktivnost dece, omogućava primenu principa očiglednosti, utiče na kvalitetniju organizaciju raznovrsnih vežbi, kontinuirano obezbeđuje povratnu informaciju na relaciji dete – vaspitač, omogućava neposrednu komunikaciju između same dece, kao i dece i vaspitača, omogućava objektivnije vrednovanje postignuća i napredovanja dece (Geršunski, 1987). Vaspitač u savremenoj predškolskoj ustanovi može koristiti čitav niz medijskih alata kao što su računari, pametne table, internet, kao i druga sredstva. Smatra se da integracija novih medija u vaspitno-obrazovnim aktivnostima treba da rezultira podizanjem kvaliteta svih segmenata vaspitno-obrazovnog rada, pozitivnim uticajem na sve oblasti dečjeg razvoja, te razvojem medijske pismenosti i kulture dece (Arsenijević i Andevski, 2010). Medijsko vaspitanje, kao deo opšteg procesa vaspitanja zahteva investiranje odraslih, pre svega roditelja i vaspitača, od najranijeg uzrasta dece (Stanisavljević Petrović, 2011), kao važnih protektivnih faktora u suočavanju dece predškolskog uzrasta sa rizičnim uticajima digitalnih medija na njihov psihofizički razvoj (Mićević Karanović i sar., 2019).

Zaključak

Kako je u ovom radu predstavljen izvod i neobjavljen deo istraživačkog projekta, implikacije ovog dela istraživanja odnose se na potrebu daljeg i studioznijeg proučavanja odnosa vaspitača prema digitalnim medijima tokom pripreme i realizacije aktivnosti, kao i informisanju o didaktičkim inovacijama, ali i proučavanju odnosa ranog detinjstva i savremenih tehnologija. Posmatrano sa aspekta limitiranosti rezultata dobijenih istraživanjem treba pomenuti uzorak, kako zbog veličine, tako i zbog demografskih karakteristika, jer je korišten nameran i prigodan uzorak ispitanika od 112 vaspitača, kao i upitnik koji bi trebalo unaprediti za buduća istraživanja. Profesionalizacija struke podrazumeva uključivanje novih kompetencija vaspitača u skladu sa potrebama i zahtevima savremenog društva koje se ogleda i u primeni digitalnih medija u vaspitno-obrazovnom radu. Formalno obrazovanje, sa svojim studijskim programima i planovima sa određenim sadržajima i ishodima predmeta treba da obezbedi profesionalno kompetentnog vaspitača koji će biti informatički pismen i umeti da primeni svoja informatička znanja. Takođe, s aspekta neformalnog obrazovanja, brzina razvoja savremenih digitalnih tehnologija zahteva i ponudu kvalitetnih programa stručnog usavršavanja kroz koje će se vaspitači upoznavati sa mogućnostima njihove

primene. Naravno, za primenu digitalnih medija u radu vaspitača neophodni su i vrtići opremljeni savremenim sredstvima medijske tehnologije.

Angela Mesaroš Živkov

Preschool Teacher Training College in Kikinda

Jelena Mićević Karanović

Preschool Teacher Training College in Kikinda

Srbislava Pavlov

Preschool Teacher Training College in Kikinda

Tanja Brkljač

Preschool Teacher Training College in Kikinda

DIGITAL MEDIA AND DIDACTIC INNOVATIONS IN PRESCHOOL TEACHER'S WORK²

Abstract

The main goal of this research was to determine whether preschool teachers use digital media when preparing and realizing activities in kindergarten and when they want to find information about didactic innovations. The use of digital media was operationally defined as using the internet and social media, watching TV programs, using mobile phones and computers. The main method was non-experimental – a survey research on a sample. The sample consisted of 112 preschool teachers. Research results obtained show that preschool teachers use certain digital media in the preparation and realization of activities in kindergarten and as a source of information on didactic innovations, which leads to the conclusion that their competences in the field of using digital media in educational practice need to be further developed in order to facilitate integration of information technology in preschool education.

Key words: digital media, preschool teachers, preschool-aged children

Literatura

Anđelić, S. i Milosavljević, G. (2007). *Nove informacione tehnologije u obrazovanju dece*. Vol. 6, Ref. E-IV-8, p. 494-498. Infoteh-Jahorina.

---

² The results in this article are a part of a broader research project entitled "Protective factors and resources available to parents and preschool teachers in introducing preschoolers to negative effects of digital media on children's psychophysical development" realized under the approval of Provincial Secretariat for Higher Education and Scientific Research of Autonomous Province of Vojvodina, based on the Decision No. 142-451-2601/2018-02-1. The main project beneficiary was Preschool Teachers' Training College in Kikinda.

- Anđelković, N. (2008). *Dete i računar u porodici i dečjem vrtiću*. Beograd: Beoknjiga i Savez informatičara Vojvodine.
- Arsenijević, J. i Anđevski, M., (2010). *Menadžment obrazovanja za društvo koje uči*. Kikinda: Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača u Kikindi i Novi Sad: Filozofski fakultet u Novom Sadu.
- Arsenijević, J. i Anđevski, M. (2011). Kompetencije vaspitača za upotrebu novih medija i tehnologija. *Zbornik VŠSSOV Kikinda*, 2, 25-34.
- Veličković, S. (2014). Edukacija vaspitača za primenu IKT u vrtiću. *U: Sinteza - Impact of the Internet on Business Activities in Serbia and Worldwide (pp. 375-378)*. Belgrade: Singidunum University. Doi: 10.15308/sinteza-2014.
- Vasilijević, D., Bojović, Ž. i Ilić, M. (2015). Primena tehničkih uređaja u radu sa decom predškolskog uzrasta. *Zbornik radova*, broj 17, str. 53-66. Užice: Učiteljski fakultet.
- Vilotijević, M. (2003). Od tradicionalne ka informacionoj didaktici. *Obrazovna tehnologija*. 1-2, 15-19
- Geršunski, B. (1987). Prognostički prilaz kompjuterizaciji. *Inovacije u nastavi*. 5(3), 210-214.
- Đukić, M. (2003). *Didaktičke inovacije kao izazov i kao izbor*. Novi Sad: Savez pedagoških društava Vojvodine.
- Zakon o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja* (2009). Službeni glasnik Republike Srbije, br. 72/2009, 52/2011, 55/2013, 35/2013, 68/2105, 88/2017.
- Zakon o predškolskom vaspitanju i obrazovanju* (2010). Službeni glasnik Republike Srbije, br. 18/2010, 101/2017, 113/2017 – dr. zakon, 95/2018 – dr. zakon i 10/2019.
- Janković, M. i Dmitrić, LJ. (2011). *Primena računara u pripremnom predškolskom programu*. Tehnologija, informatika i obrazovanje za društvo znanja 6. međunarodni simpozijum, Tehnički fakultet u Čačku, 3–5. jun 2011. Retrieved December 2018 from [http://www.ftn.kg.ac.rs/konferencije/tio6/radovi/3\).pdf](http://www.ftn.kg.ac.rs/konferencije/tio6/radovi/3).pdf)
- Krnet, LJ., Mesaroš Živkov, A. i Važić, A. (2015). Integrisanje informatičkih tehnologija u metodiku fizičkog i zdravstvenog vaspitanja prezentovanjem ergonomske preporuke za pravilnu upotrebu računara. *Zbornik radova VŠSSOV u Kikindi*, broj 2, str. 45-56. Kikinda: Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača u Kikindi.
- Lipovac, V. (2003). Didaktički aspekti multimedijalne nastave. *Norma*, 9(2-3), 211-222.
- Marić, S. (2018). *Interaktivno učenje muzike i engleskog jezika primenom digitalnih medija*. Doktorska disertacija. Novi Sad: Filozofski fakultet.
- Mićević Karanović, J., Maljković, M. Mesaroš Živkov, Pavlov, S i Vukobrat, A. (2019). *Rizični uticaji digitalnih medija na dečji psihofizički razvoj i preporuke za njihovo bezbedno korišćenje: izveštaj o realizovanom projektu*. Kikinda: VŠSSOV.

- Pavlović Breneselović, D. (2012). Ne(postojeći) digitalni prostor u predškolskom vaspitanju Srbije. *Tehnika i Informatika u obrazovanju*. Čačak: Tehnički fakultet.
- Pravilnik o opštim osnovama predškolskog programa* (2006). Službeni glasnik Republike Srbije – Prosvetni glasnik, br. 14/2006.
- Stanisavljević Petrović, Z. (2011). *Medijsko vaspitanje u vrtiću*. Univerzitet u Nišu, Filozofski fakultet – Departman za pedagogiju.
- Stanisavljević Petrović, Z. (2014). Holistički pristup u predškolskom vaspitanju i obrazovanju. U Danijela Vidanović (Ur.). *Holistički pristupi u vaspitanju* (pp. 215-376). Pirot: Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača i Srpska akademija obrazovanja.
- Stanisavljević Petrović, Z., Pavlović, D. (2017). *Novi mediji u ranom obrazovanju*. Niš: Filozofski fakultet.
- Džinović, M., K. Milanović (2010). Uslovi za korišćenje računarske opreme u vaspitno-obrazovnom radu sa decom predškolskog uzrasta. *Inovacije u nastavi*, 23(3), 35–44. Beograd: Učiteljski fakultet.